

Прецедентною практикою Європейського суду з прав людини вироблені такі вимоги до визначення наявності ризиків як підстави обрання запобіжного заходу: повторювання формальних підстав не є відповідними та достатніми підставами обрання запобіжного заходу; тяжкість вчиненого злочину не повинно зумовлювати обов'язкове застосування тримання під вартою та має враховуватися поряд з іншими обставинами кримінального провадження; з перебігом розслідування та судового розгляду ризикам властиве зменшення.

Список використаних джерел

1. Справа «Гемченко проти України» (Заява № 30579/10) : рішення Європейського суду з прав людини від 16 лип. 2015 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a83.

2. Справа «Ткачов проти України» (Заява N 39458/02)» рішення ЄСПЛ від 13 грудня 2007 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_335#Text.

3. Рішення у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про відповідність Конституції України (конституційність) положень ст. 150 КПК України щодо тяжкості злочину (справа про врахування тяжкості злочину при застосуванні запобіжного заходу): рішення Конституційного Суду України від 08 лип. 2003 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-03#Text>.

4. Справа «Москаленко проти України» (заява № 37466/04) : рішення Європейського суду з прав людини від 20 серп. 2010 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_797#Text.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text>.

Харченко Сергій Володимирович,
старший викладач кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ ДВОХ ЧИ БІЛЬШЕ ВЖЕ ДОПИТАНИХ ОСІБ

Відповідно до ст.2 КПК України, завданнями кримінального судочинства серед іншого є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини.

Під час розслідування будь-якого кримінального правопорушення, проводиться комплекс слідчих (розшукових) дій, ефективність яких залежить від дотримання відповідних стадій, зокрема від якісної підготовки до їх проведення.

Однією з важливих та розповсюджених слідчих (розшукових) дій є допит.

Допит – це слідча (розшукова) дія змістом якої є одержання показань від особи, яка володіє відомостями, що мають значення для розслідуваного кримінального провадження. Метою допиту є одержання повних та об'єктивно відображуючих дійсність показань, які є джерелом доказів, а фактичні дані, що в них містяться, – доказами [3, с. 74].

Особливим видом допиту є одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб. Одночасний допит – це слідча (розшукова) дія, що полягає у допиті по черзі у присутності один одного двох чи більше вже допитаних за однаковими обставинами кримінального провадження осіб, аналізі й безперервному порівнянні (співставленні) показань для з'ясування причин розбіжностей у їх показаннях з метою перевірки отриманих доказів у кримінальному провадженні [4, с. 4]. Одночасному допиту двох чи більше вже допитаних осіб як особливому різновиду допиту притаманні, окрім загальних, спеціальні завдання та особлива організація. Проведення одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб регламентується ч. 9 ст. 224 КПК України.

Необхідно звернути увагу на те, що одночасний допит проводиться лише за умови, якщо в показаннях двох чи більше вже допитаних осіб встановлені розбіжності, при цьому слід зважати, що у кримінальному провадженні мають значення не будь-які розбіжності у показаннях, а лише ті розбіжності, що стосуються тих обставин вчиненого кримінального правопорушення, які є предметом доказування. Такий висновок формується не тільки на підставі сутності цієї слідчої (розшукової) дії, а й зі змісту абз. 2 ч. 9 ст. 224 згідно з яким «викликаним особам по черзі пропонується дати показання про ті обставини кримінального провадження, для з'ясування яких проводиться допит, що стосуються предмета допиту». КПК України передбачає обов'язкові умови для проведення такого допиту: особи повинні бути заздалегідь допитані; згідно з протоколами допитів, їх показання мають розбіжності [1].

Закон не зобов'язує дізнавача, слідчого, прокурора провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб, а надає йому таке право. Одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб проводиться без попереднього винесення про це постанови. Вона може бути здійснена дізнавачем, слідчим, прокурором між будь-якими особами, які раніше були допитані: свідками, потерпілими, підозрюваними, експертами (наприклад, при суперечливих показаннях, що пояснюють результати експертизи, відображені у відповідних висновках), між підозрюваним і потерпілим, підозрюваним і свідком, потерпілим і свідком.

Виятковий випадок закріплює ч. 9 ст. 224 КПК України, а саме: у кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також щодо злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей в їхніх показаннях не може бути проведений за участю

малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого разом з підозрюваним.

Вагому роль для з'ясування сутності одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб відіграють вказані в юридичній літературі різновиди слідчих ситуацій одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб. Відповідно до одночасного допиту (колись – очної ставки), А. В. Дулов та П. Д. Нестеренко на підставі розв'язку психологічних відносин виділяють такі його різновиди, як: такий, що має на меті допомогти одному з учасників слідчої дії згадати забуті факти; такий, що спрямований на з'ясування причин і умов, що сприяли виникненню розбіжностей у показаннях осіб, їх усунення та встановлення істини [2, с. 112].

Метою одночасного допиту виокремлюємо випробування надійності показань раніше допитаних осіб в частині, що є розбіжною в отриманих слідством показаннях та інших джерелах доказів визначеного кримінального провадження. До завдань одночасного допиту відносимо: перевірку надійності показань кожного з учасників; унеможливлення або обтяження надання умисно неправдивих показань учасників; виявлення та виправлення помилкових суджень у показаннях учасників; отримання додаткової деталізації розслідуваної події; блокування неправомірних спроб учасників узгодити свої показання; блокування погроз та іншого неправомірного психологічного впливу одним учасником на іншого.

Якщо хоча б один з допитуваних є малолітнім (дитина у віці до досягнення нею чотирнадцяти років) або неповнолітнім (дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років), на допиті повинен бути присутнім законний представник, педагог або психолог, а за необхідності – лікар. Такий допит проводиться з урахуванням вимог ст. 226 КПК України. До початку допиту законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз'яснюється їхній обов'язок бути присутніми при допиті, а також право заперечувати проти запитань та ставити запитання. Відповідно до ч. 2 ст. 226 КПК України допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день. Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання [1].

Таким чином одночасний допит двох раніше допитаних осіб як різновид допиту, є найбільш розповсюдженою та ефективною слідчою (розшуковою) дією, за допомогою якої збирається інформація про кримінальне правопорушення і злочинну діяльність певних осіб. Це зумовлюється високими інформативними можливостями одночасного допиту та надійністю, простотою та швидкістю отримання результату. У той же час одночасний допит є однією з найскладніших слідчих (розшукових) дій. Складність цієї слідчої (розшукової) дії визначається тим, що дізнавач, слідчий чи прокурор не володіє до моменту її проведення вичерпними даними про особу злочинця і певною сукупністю доказів, які можна використати у ході проведення. Зважаючи на це,

успішне проведення одночасного допиту і отримання позитивних результатів залежить від якості володіння дізнавачами, слідчими та прокурорами знаннями про закони мислення, логічні методи і прийоми та закономірності психології.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 19 лютого 2021 р.: (ОФЦ, ТЕКСТ). К.: ПАЛИВОДА А.В., 2021. 420 с. (Кодекси України).

2. Дулов А. В., Нестеренко П. Д. Тактика следственных действий. Минск: Вышэйшая шк., 1971. 272 с.

3. Когутич П. К. Криміналістика: курс лекцій. Атіка, 2008. 888 с.

4. Чернявський С. С., Алексєєв О. О., Вознюк А. А., Жалдак І. А. Організація і тактика одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб: навч. посіб. / С. С. Чернявський, О. О. Алексєєв, А. А. Вознюк, І. А. Жалдак та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. 66с.: [сайт]. URL: <http://elar.naiu.kiev.Ua/handle/123456789/1131>

Хахуцяк Ольга Юрївна,

професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;

Степанова Ганна Миколаївна,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

«ЗЕЛЕНА КІМНАТА» В УКРАЇНІ

Наше суспільство має проблему участі дітей у різних ситуаціях: вони можуть стати жертвою чи свідком кримінального правопорушення, їхні батьки можуть розлучатися, і дитині доводиться висловити думку перед суддею або стати учасником процедури ретельного обстеження умов життя. Якщо діти стають учасниками провадження, вони переживають напруження, тривогу, страх, почуття вини та сорому і, як правило, не розуміють мету провадження, не знають юридичних термінів і своїх прав у провадженні, їх лякає незнайома ситуація та люди.

Допит дитини вимагає від особи, яка його проводить, знання не тільки процесуального законодавства, а також знання вікових та індивідуальних особливостей дитини, індивідуального підходу, досконалої та ретельної підготовки, що включає в себе: вивчення матеріалів провадження, ознайомлення з всебічними даними про дитину, складання плану допиту, залучення спеціалістів, правильного вибору тактики допиту та місця проведення допиту.

Дітей, потерпілих від кримінальних правопорушень в європейських державах, прийнято допитувати у спеціально-обладнаних кімнатах, які називаються «зелені кімнати». Особливо це є обов'язковим у кримінальних провадженнях щодо сексуального насильства та